

CELE TREI CRISURI

REVISTA DE CULTURĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSUL:

Instalarea P. St. S. Episcopului Roman Ciorogariu

ELENA BACALOGLU: Puterea valorilor ideale.

GEORGE VOEVIDCA: Acord minor.

AL SORESCU SOARE: Inserare.

D. POMPEIU: Simple Observări...

N. IORGA: Solia.

AL CAZABAN: O lecție de literatură.

IUSTIN ILIEȘIU: Cântec.

RABINDRANATH TAGORE: Grădinarul.

LIA HARSU: Înțâia decepție.

M. G. SAMARINEANU: Sonet.

TH. CAPIDAN: Ioan Caragean și Românii din Suli.

KISS JÓZSEF: Viziune.

CRONICI: Cronica Literară (George Coșbuc) de Ion Foti.

NOTE: Relațiunile noastre, Târgul de mostre. — CĂRȚI: Nichifor Crăinic: Privești, Fugare, Un nărav dintr-o aventură, de Mauoassant, Saint-Beuve de G. Michaut, Frederick Nietzsche de G. Adier, Trois études de littérature Anglaise, L'ouvrier anglais d'aujourd'hui de J. Bardoux, Deux années de commandement, de generalul Dubois, Journal intime de la Princesse Blücher, Le tragique destin de Nicolas II et de sa famille de P. Gilhard, Une fille de Napoleon Mémoires d'Emilie de Pellapra publicată de prințesa Bibescu, Heures d'Italie de G. Fame, Un drame dans le monde de P. Bourget. — REVISTE: Zburătorul Literar No. 2, Brazde adânci, Revista Moldovei, Les Annales, Napkelet, Pásztortűz.

MEMENTO.

Anul II. No. 16

Oradea-Mare

1 Octombrie 1921

CELE TREI CRIȘURI

REVISTĂ DE CULTURĂ

Apare de două ori pe lună.

Sub Conducerea Dilor :

ROMÂN CIOROGARIU, GEORGE BACALOGU, Dr ALEXANDRU PTEANCU
Episcop Colonel Dir. G-1 al învățămîntului

ABONAMENTE:

Pe an	70 lei.
Pe sease luni	35 lei.
Pentru studenți și elevi pe an	50 lei.
Pentru autorități	100 lei.

COLABORATORI:

I. Agârbiceanu, C. Banu, N. Bănescu, G. Bogdan Duică, N. Batzaria, Zaharia Bârsan, Maria Baiulescu, Lucian Blaga, V. Bogrea, Oct. Beu, C. Bacaloglu, G. Bacaloglu, V. Bacaloglu, Emanuil Bucuța, Al. Bogdan, Al. Cazaban, Al. Ciura, R. Ciorogariu, Radu Cosmin, Th. Capidan, A. Cotruș, Gh. Ciuhandu, V. Demetrius, R. Demetrescu, I. G. Duca, Mihail Drăcomirescu, Silviu Dragomir, Ion Dragu, Bucura Dumbravă, Elena Dobroșinski, Victor Eftimiu, Ion Foti, M. Gaster, G. Galaction, Vl. Ghidionescu, Vasile Al-George, Lia Hârsu, Ovidiu Hulea, N. Iorga, Emil Isac, M. Iorgulescu, Justin Iliesiu, E. Lovinescu, I. Lupaș, Aurel I. Lepadatu, A. Lupeanu-Melin, General Moșoiu, S. Mehedintzi, V. Meruțiu, A. Magier, T. Murașan, M. Mora, D. Nanu, A. Nanu, Cincinat Pavelescu, I. Paul, Ion Peretz, N. Pora, Sextil Pușcariu, V. Petala, Alex. Pteancu, Ecaterina Pitiș, D. Pompei, Paul I. Prodan, Pr. Gh. Pteancu, George A. Petre, Mircea Rădulescu, Radu D. Rosetti, Rădulescu-Niger, G. Rotică, M. G. Samarineanu, Alexandrina Scurtu, Ion P. Sachelarie, Al. T. Stamatiad, Eugeniu Speranția, Marin Ștefănescu, C. Sudețeanu, Caton Theodorian, Nuși Tulliu, N. G. Tistu, I. Ursu, Adela Xenopol, Constanța Zamfir.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

STR. PRINȚUL CAROL No. 5. ETAJUL 1.

TELEFON No. 119.

MANUSCRISELE NU SE ÎNAPOAIAZĂ.

ABONAȚI REVISTA „CELE TREI CRIȘURI”

CELE TREI CRIȘURI

Fondator:
Col. G. BACALOGLU

REVISTĂ DE CULTURĂ

Redactor:
M. G. SAMARINEANU

Instalarea P. Sf. S. Episcopului Roman Ciorogariu.

Oradea-mare îmbracă din nou haină de sărbătoare. Duminecă la 2 Octombrie se instalează în scaunul arhieresc, P. Sf. Sa Episcopul Roman Ciorogariu. Instalarea este actul final prin care Episcopul ales, și hirotonit de biserică, și investit cu cârjă păstorească de către M. Sa Regele este întronat și formal în scaunul său. Alegerea de Episcop s'a făcut încă în luna Octombrie anul trecut, iar hirotonirea și investitura regală în primăvara acestui an, totuși fizicul P. Sf. Sale abia acum s'a întărit într'atâta să poată suporta și oboselile împreunate cu instalarea.

Din multele serbări ce le-am prăznuit, însemnătatea unora pare c'a dispărut când s'a terminat fastul lor, altele rămân oarecum în mijlocul nostru ca o realitate. Serbările bisericești au trecut totdeauna peste cadrul îngust al particularității. Înălțarea unei căpetenii bisericești este urmărită la noi de interesul general, pentru că biserica a crescut cu toată viața noastră de stat. În trecut biserica ne-a apărut ființa etnică, în viitor tot ea ne va conserva unitatea suflatească. Stăpână pe suflet, care rămâne veșnic același, biserica nu este supusă schimbărilor ca celelalte instituțiuni omenești. Episcopul ales pe viață, cu putere asupra sufletelor, covârșește forța principiilor umane pentru că din suflet isvorăște acțiunea.

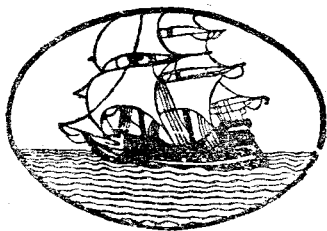
Biserica noastră națională nu și-a terminat menirea de-odată cu unitatea noastră politică; adevăratul ei rol începe abia acum în era libertății. Numai cuvântul dumnezeiesc va putea alina valurile urei, cari clocotesc încă în inimi, numai el va îmblânzi fiara războiului. Ca să fie pace 'n lume, ea va trebui, mai întâiu, sălășluită în inimi. Poporul nostru va trebui să primească încă multă educa

creștinească, ca să devină tare ca stâncă cea neclintită. Atunci va fi solidă și temelia țării.

Astfel de gânduri și dorințe ne pasc azi, când asistăm la această instalare. Toate nădejtile ațipite se trezesc la asemenea ocazii.

Pe P. Sf. Sa, noul mire al bisericei, îl cunoaște toată suflarea românească. În cursul celor 37 ani de „dascălie” la seminarul din Arad, a semănat în belșug din căldura sufletului său mare, și în urma lui a răsărit pleiada de preoți și învățători din câmpiile Aradului și văile Bihorului cari au aprins luminele pentru marea zi de înviere. Paginile revistei bisericești „Biserica și Școala” din Arad sunt pline cu crâmpie luminoase din sufletul său.

O bucurie sinceră ne umple azi inimele. Nu e numai bucuria la vederea recompensei, care încununază o viață sbuciumată, pentru că cel ce-a urcat Golgotha, înviează prin sine însuși, nici nu e numai bucuria c’a învins omul care-a suferit calvarul, ci mai presus bucuria ce-o simți la învingerea ideii. P. Sf. Sa, cu trupul mutilat de atentatul din Senat, dar cu sufletul întreg, cu anii bătrânești dar cu energia tinereței, reprezintă cel mai înalt idealism în viața noastră bisericească. Preot adevărat, vechiu și încercat luptător pentru drepturile neamului, P. Sf. Sa ne este garanță că sub înțeleapta Sa păstorire biserica Bihariei se va ridica la înălțimea chemării ei. De aceea întâmpinăm pe P. Sf. Sa cu entuziasm, strigându-i: Întru mulți ani Stăpâne!

PUTEREA VALORILOR IDEALE

În cel mai strâmt materialism, într'o epocă socială și politică în care fierberea tuturor pasiunilor e cu atât mai vie și mai turbure întru cât atinge aproape exclusiv instinctele materiale ale ființei omenești și ale colectivităților, o constatare se impune: că, orice s'ar întâmpla puterea valorilor ideale ale vieții și ale omului, rămâne totdeauna cea mai tare, ori-care ar fi condițiile în cari această putere se manifestă.

Să luăm ca pildă ultimul mare război și mai ales vremurile de față, dela armistițiu încoace. Cu cât națiunile se preparau mai mult să se omoare între ele, cu atât mai mult se vorbea popoarelor de dreptate, de libertate, de drepturi. În acelaș timp a fost aureola morală a Belgiei nevinovată, călcată în picioare de nemți, care fu cea dântăi și cea mai mare înfrângere universală a acestora, cum fu demagogia idealistă a lui Wilson care servi de paravan tuturor nedreptăților. Și când la măcelul mondial urmă, în raporturile individuale, sociale și continentale, semnele exterioare a celei mai barbare lupte economice și a celei mai exasperate vanități sau imperialism se aleseră și se aleg frazele cele mai frumoase, mijloacele culturale și spirituale cele mai costisitoare, formele cele mai atrăgătoare pentru a atenua egoismul frenetic și animal a vremurilor nouă, pentru a ascunde toate urâteniile, toate violențele clipei de față.

În afară de profanația lor, care omagiu mai mare pentru valorile ideale ale vieții dacă nu această implică recunoașterea a existenței și necesității lor, din moment că nu e om politic care să se poată lipsi de-a vorbi de ele în discursuri; că nu e om de Stat care să nu legifereze în numele lor dacă nu pentru ele; că nu e ființă care să nu facă uz sau caz de aceste valori ideale, când vor să reușească, să placă, să ajungă, să cucerească?

A minți e a recunoaște adevărul în clipa însăși când vrei s'o suprimi.

Astfel puterea Ideii stăpânește toate clipele vieții omenești, chiar atunci când această putere pare învinsă, când pare inexistentă. Sau, tocmai atunci stăpânește, întrucât desprețuită și călcată în picioare, Ideea se menține, pentru că

etern există — există ca un jar sub cenuşe, pentru a izbucni la un moment dat şi mai mare, şi mai frumoasă.

Ideea italo-română adică sufletul-unitar a două popoare care în fond e acelaş, este una din aceste valori ideale, este unul din acele adevăruri de care nu s'a voit să se facă mai niciodată caz; care a fost în totdeauna jertfită, mai ales în istoria politică şi economică a ţărilor noastre. Istoria politică şi economică, care, tocmai pentru materialitatea şi realismul lor cereau să fie însufleţite de singurele lumini ideale ale acestor forme pozitive de viaţă: Sentimentul de patrie şi cinste.

Totuşi această Idee italo-română trăia; a fost des tălmăcită într'un sentiment de decor, ori într'o pomenire istorică abstractă. Se inveda, deci, oricum şi quand même. Dar, nu cu seriozitatea datorită, nu cu conştiinţa maturităţii sale.

Aceasta pentru trecut. Cu războiul înfăţişarea lucrurilor se schimbă. Dar, nu în bine. Ideea italo-română devine mijlocul cel mai practic de comunicaţie, pentru propriile interese ale altor popoare. Naiva noastră latinitate italo-română deveni un fel de comis-voiajor pentru mărfurile şi ideile altora sub eticheta italiană şi română.

Şi eram la acest punct.

Până azi.

Acum e în aer vânt de răsmeriţă.

Alpii şi Carpaţii par că freamătă, că se deşteaptă, că-şi povestesc durerile, luptele, puterea Unităţii lor, ca punct de plecare din fundul veacurilor, ca punct de sosire, de nu în prezent, în viitor.

De-aceea deasupra vizitei însăşi a italienilor, oaspeţii noştri, cari ne sosesc în acest bătrân oraş cultural, în acest, azi al nostru Cluj, noi prindem în spaţiu, pe nevăzute, că atât în Italia cât şi în România, vremurile se schimbă, că sufletele se trezesc, că soarta celor două naţii se face din ce în ce mai măreată şi mai de o potrivă.

Să salutăm această aurora de viaţă nouă şi adevărată. Ea făgăduieşte adevărata libertate, adevărata justiţie, respectul tuturor drepturilor noastre, după atâtă suferinţă şi patimi.

Puterea valorilor ideale ale vieţii nu se distruge. Dimpotrivă sfârşeşte totdeauna prin a subordona instinctele materiale, valorii creative.

E sigur că românii n'ar fi făcut niciodată războiul numai pentru întinsele bogății ale provinciilor noastre subjugate, azi dezrobite — Reșița împreună — dacă n'ar fi fost împinși de spiritul etnic, de sensul mistic al Unitățiiilor naționale. Unitate care depășea, întrecea, toate bunurile lumesti cuprinse pe solul și din pământul românesc, pentru a atinge culmile sublime, scăldate de atâta sânge, ale spiritualității și personalității noastre istorice, ale sufletului nostru latin și român.

Și la Cluj aceste adevăruri se fac mai vii. E aici, aducând ca dar lupoaica romană, că escursia voastră, o italieni, chiar împotriva oricărei alte voințe, reprezintă punctul cel mai înalt al programului nostru, culmea necondiționată a aspirației noastre: de a fi demni de noi înșine, de Italia puternică și de România-Mare.

Pentru aceleași adânci motive, sânt și eu prezentă aici. Pentru aceleași înalte motive am vrut — după ce am creat-o în Italia unde desăvârșesc organizația — să pun aceeași bază și la Cluj a „Mișcării naționale italo-română“ de unde se va ramifica în toată țara. Această bază e azi, în acest clasic oraș al nostru liberat, un fapt împlinit.

Cu lupa romana, va fi pentru unii, o muștrare — pentru toți un act de gloriificare, ideală și practică, antică și modernă în același timp, a neînvinsei noastre latinități, care-și trage originea și puterea de la Orașul Etern, de la Roma, mama Dreptului și ai cărei fii sântem...

Tradus din itelinește de autoare.

26 Sept. 1921 Cluj.

Elena Bacaloglu.

Acord minor

*În ora asta plină de liniște și-amurg
Cu aripi frânte visul iubirii mi-se stânge —
Și noaptea cuib își face în inima ce plânge,
și umbra mă îngroapă.
și lacrimile curg...*

*Din unda ta acuma, o, suflete 'noptat,
cernită amintirea trecutului răsare,
precum se 'naltă, noaptea, dintr'un adânc de mare
o jalnică fantomă
de vas naufragiat...*

Cernăuți.

George Voevidca

INSERARE

Aprinsă-i tăria și'n largul pierdut
 Cântare de jale răsună,
 Răsunet de jale ce-adună
 Durerea obștească din sânul de lut.

Sub clopotul nopții tăcerea e 'ntinsă,
 Nici freamăt, nici șoaptă n'adie;
 Îți pare c'ășa-i de-o vecie,
 Și geana s'apleacă de liniște 'nvinsă.

O ceață se prinde pe funduri de văi
 Dar luna se 'nalță 'n văpae
 Și pulberea-i de-aur bălae,
 Se cerne de-alungul pierdutelor căi!...

Al. Sorescu-Soare.

BCU Cluj / Centr versity Library Cluj

SIMPLE OBSERVĂRI...

Nevoile vieții practice preocupă astăzi pe toată lumea într' un grad așa de mare, încât nu e de mirare că mai toată atenția celor ce pot avea o oarecare înrăurire asupra dezvoltării vieții naționale este îndreptată asupra produselor, sau cel puțin, scopurilor materiale ale activității omenești.

Aceasta la noi, ca și pretutindeni aiurea.

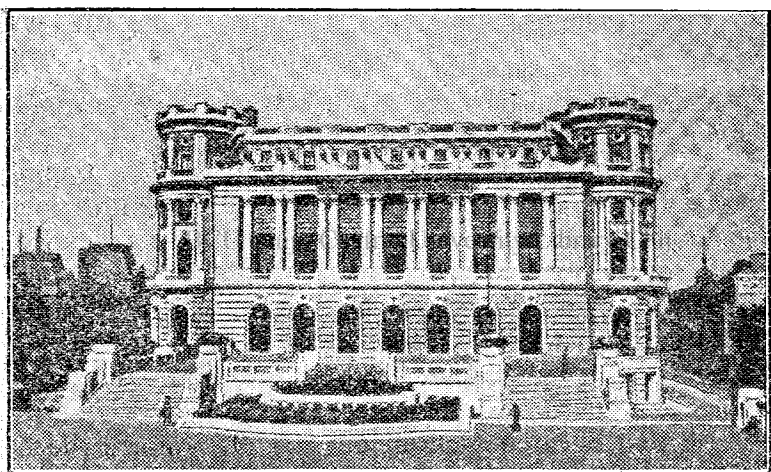
În această privință este un semn caracteristic crearea în sânul Academiei de științe din Paris a unei secțiuni pentru științele aplicate — în care secțiune au și fost primiți, ca membri, oameni înzestrați (se 'nțelege) cu o înaltă cultură științifică, dar care s'au distins mai ales pe terenul practic al aplicațiilor.

Războiul general care a sdruncinat atâtea organisme de stat europene (iar prin repercursiune a atins și țări mai depărtate), războiul acesta a adus și o apropiere, oarecum comandată de împrejurări, între oamenii de știință pură și oamenii de acțiune practică.

Este adevărat că de multă vreme eram deprinși să auzim exprimându-se părerea că știința, în adevăratul înțeles al cuvântului, este menită și trebuie să fie călăuza noastră și în direcția practică a activității omenești.

Dar trebuie să recunoaștem că părerea aceasta așa de răspândită și atât de exprimată (în cărți și în jurnale, în discuțiuni publice și particulare) — era mai mult o părere de cât o convingere...

Numai războiul ne-a arătat că, în adevăr, fără lumina științei omul de acțiune riscă să piardă zadarnic timpul și să-și cheltuiască fără folos puterile.

Cercu Militar din București.

În această privință războiul a fost ca o probă hotărâtoare și pentru toți cei ce urmăresc desfășurarea activității omenești, o adevărată lecție.

Dacă înainte de războiu oamenii de acțiune se uitau cu neîncredere la teoreticieni; dacă savanții, în deobște, nici nu-și închipuiau că ar putea fi efectiv folositori în chestiuni de practică imediată... atunci când pericolul general i-a unit pe toți în gânduri și în simțiri, atunci necesitățile imperioase ale războiului i-a chemat pe toți la muncă!...

Se cunosc rezultatele:

Capitaliștii, industriașii, toți oamenii de acțiune au putut vedea de cât folos real sunt, chiar în domeniul practicei

imediate, oamenii de știință pură... Iar teoreticianii, savanții puri au recunoscut și ei, desigur, cu mirare, că în afară de plăcerea pe care și-o procură omul de știință îmbogățindu-și mintea cu atâtea și atâtea cunoștințe, mai este și mulțumirea de a constata că aceste cunoștințe pot fi folosite pentru binele obștesc.

Proba este dar făcută:

„Între adevărata știință și între viața practică nu poate fi niciodată antagonism, ci trebuie să fie din contră o continuă înlesnire reciprocă.”

Aceste sunt cuvintele lui Maiorescu, într' un articol din 1888.

* * *

O revistă franceză, după războiu, într' un articol (ce mi-a sugerat reflexiunile pe care le împărtășesc aci) semnalează însă un pericol:

Nevoile atât de simțite ale vieții practice împing la preocupări de ordin mai mult material: curentul general atrage tinerețea mai mult spre viața activă de cât spre ocupațiunile ideale.

Nu trebuie însă să uităm că știința aplicată este urmarea firească a științei pure.

Ce exemplu mai frapant de cât dezvoltarea uimitoare de astăzi a industriei electrice!?

Ar fi fost oare cu puțință această dezvoltare dacă, la început, savanți ca Coulomb, Ampère, Faraday nu ar fi studiat electricitatea în chip cu totul desinteresat, urmărind numai purul adevăr științific!?

Și, la fel cu atâtea și atâtea alte industrii!

Să nu ne lăsăm dar copleșiți de interesele materiale, până într- a uită valoarea deosebită a științei pure.

Tocmai pentru că curentul general în care intră acum tinerile generații le atrage mai mult spre științele cu imediată aplicare, este nevoie și avem datoria de a îngriji și ajuta dezvoltarea acelor spirite ce ni se par aplicate mai ales spre preocupări curate ideale.

D. Pompeiu.
prof. Universitar

SOLIA

(variantă polonă a „Mioriței.”)

Voinicul în luptă departe plecasă
 Și maică-sa plînge în urma-i acasă;
 Lucește la geamuri lumina în noapte
 Surori stau de strajă, se 'ngîă în șoapte.

Și cînd se ridică al prafului nor,
 Cînd sună și podul de pas călător,
 Se duc înlăuntru cu mersul grăbit:
 Un sol, iată-l vine! Ce sol ni-a sosit?

Dar nu vine niciun sol,
 Țipă cioare 'n coșul gol,
 Trec copii ce poartă cruci,
 Strigă bufnița-a năluci.

Dar, odată 'n fapt de zori
 Par să vie călători.
 Nu sînt șpori ce luminează?
 Nu e calul ce nechează?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și toți se aruncă afară acum,
 Dar calul, el singur, s'oprește din drum:
 „Ni spune, o dragă căluș săltăreț,
 În ce loc se află acel drag călăreț?”

— După munți, după păduri,
 Peste câmpii goi și suri,
 După râu și mări și stîncă
 L-a cuprins moartea adîncă.

Oh și cine s'a afla,
 Coperindu-l a-l spăla,
 L-a spăla de negrul sînge,
 La mormînt cîntînd i-a plînge?

— Vara, roua răcoroasă,
 Toamna, ceața 'ntunecoasă
 Și zăpada l-a cuprinde,
 Primăvara flori l-or prinde,
 Ciocărliei în jurul lui
 Vor să cînte mortului,
 Și 'ntr'a vîntului vâltoare
 L-a boci floarea ce moare.

(După „Der polnische Parnass”)

N. IORGA

O LECȚIE DE LITERATURĂ

Sandina Florian se deosebia mult de colegele ei din pension. Pe când cele mai multe, după întoarcerea din vacanță, citeau, pe furiș, scrisorile parfumate sau ascundeau în fundul pupitrului, fotografia unui elev de ofițeri sau chiar a unui ofițer, Sandina își corecta, când era liberă, încercările ei literare pe cari le scrisese la umbra unui tei depe moșia părintească.

Ca Sandina Florian, nu era lăudată nici o elevă din pension. Era cea mai cuminte și cea mai silitoare, și nimeni n'o întrecea când era vorba de vre-o compunere literară. Profesorul ei de limba română, — un scriitor cunoscut, — de câte-ori avea prilejul să se încredințeze de talentul elevei sale, nu uita s'o sfătuiască, din toată inima, că îndată ce va scăpa de grija școlii, să se îndeletnicească numai cu scrisul, că așa avea el nădejdea să se aleagă din ea o scriitoare de seamă.

Deși inima'i bătea de plăceri, eleva ar fi dorit să n'asculte astfel de laude cari, — nu știu de ce, — o făceau să roșească

Și statul profesorului avu o așa mare înrâuire asupra elevei, încât nu-l uită nici mai târziu când, scăpată de grija școlii, se văzu liberă acasă, înconjurată de toate plăcerile pe care le are o fată când e frumoasă și bogată.

Sandina Florian se deosebia mult și de mai toate domnișoarele scăpate din pension, cari visează numai idile și doresc ca să se uite în oglinda fermecată a destinului ca să vadă pe »domnul« care'i va fi bărbat. Sandinei îi plăcea să stea vara la țară, să facă mănunchiuri de flori de câmp pe care le aduna încă pline de rouă și să însoțească pe tatăl ei — Miron Florian — ori de câte-ori eșia cu treburi pe moșie. Nu'i plăcea de loc când veniau musafiri, fiindcă știa că trebuie să vorbească nimicuri ca să nu pară rău crescută. Se întâmpla uneori ca Florian s'o laude față de lume și câte-odată o puneă să-și citească versurile. Dorința asta a tatălui ei o puneă în mare încurcătură: Nu putea să nu facă plăcerea unui părinte, și trebuia să dea o reprezentare — cum zicea ea — care poate plictisea pe acei cari o aplaudau de politețe.

Intr'o zi îl rugă să n'o mai pună să citească versuri față de musafiri:

»De unde știe, tata« — se întrebă de multe ori — »dacă am în adevăr talent? Poate că se înșeală, cum s'a înșelat poate și profesorul meu de la pension!«

Cu toată îndoiala asta a ei, nu se descuraja. Căută să citească mult, cât de mult, să se lumineze îndeajuns ca să-și poată da, ea singură, seama, dacă ceia ce scria în caietul ei, era poezie sau numai niște versuri fără nici o însemnătate.

O prietenă, studentă, o sfătui să-și publice poeziile într'o revistă literară. Sandina o privi aproape cu uimire. Apoi zâmbi: »Vrei să râdă lumea de mine?«

Totuși sfatul prietenei o urmări, neliniștind-o chiar. La gândul că prin asta și-ar deschide sufletul în fața a tot felul de oameni străini, și că ori și cine ar avea dreptul s'o judece cum îl va tăia capul, simțea un val de sânge în obraji ca și când ar fi fost pe cale să facă o faptă neîngăduită unui suflet curat.

Încetul cu încetul, începul să-și schimbe părerea și să nu-i se mai pară că va face un pas nesocotit dacă va da în vileag tot ce simte când e în fața firei. De asta, nu se sfii să-l întrebe pe Florian dacă nu e o necuviință să-și publice versurile.

Tatăl ei nu numai că găsi ideia minunată, dar se grăbi s'o și hotărască: »Publică-le... Ai să ai succes... Eu nu văd ce se publică în revistele noastre?«

Fata însă nu se putea hotărî.

»Dacă nu vrei să-ți spui numele — stărui părintele — n'ai decât să-ți publici poeziile sub alt nume. Așa nimeni n'o să știe că tu le-ai publicat. Or cât de proaste ar fi, nimeni n'o să te arate cu degetul!«

* * *

Cu zvâcniri în inimă, cu mâna tremurând, domnișoara Sandina Florian bătu, într'o zi, la ușa directorului unei reviste literare.

Directorul — profesor universitar, critic literar, autor dramatic, romancier, autor de cărți didactice, recenzist de cărți filozofice, om cu înfățișarea plăcută și cu barba

aproape căruntă — o primi binevoitor și o potti să șeadă lângă biurou, în fața lui.

— Acum citește-mi, domnișoară, opera dumitale!

A, nu-i o operă! — se roși tânăra poetă. — Numai niște încercări...

— Atunci, cetiți încercările!...

Cu glas de copil, cam tremurat, ceti un »sonet« scris cu îndemânarea unui artist încercat.

O modălcă se ridică între sprâncenele directorului. Semnul se arăta ori de câte-ori criticul se pregătia să-și dea părerea.

Cu inima purice, autoarea își aștepta sentința. În sfârșit, după o codire rău ascunsă, maestrul vorbi:

— Binișor... Binișor... Dar rece... prea rece, domnișoară! Cetiți-mi alt ceva...

Prețuirea criticului o descurajă cu totul... Se sili totuși să zîmbească:

— La ce ași mai citi?... Parcă celelalte sunt mai bune?

— Mai bune, mai rele... Trebuie să citești... Cum vrei să-mi fac o covingere, dacă nu-ți cunosc opera întreagă?!

»Iarăși opera« — suspină fata și, scoase o altă foaie de hârtie. Cu vocea și mai tremurată, citi încă un sonet.

Credea că va scăpa, dar criticul părea neîndurător:

— Cetiți!... Cetiți înainte!... Cetiți tot ce aveți în caiet.

— Nu vă plictisesc?

— Nu. Nu, de loc!

Când caietul fu cetit din scoară în scoară, fața directorului se însufleți de un zîmbet pe care copila lui Florian nu-l mai văzuse pân'atunci. Mult ar fi dat ca în clipa cea să fie departe, să nu audă cuvântul lui de prețuire. Dar vocea bărbătească răsună:

— Nu pui nicio căldură în poezia dumitale, dragă domnișoară! Ești rece... În tot ce scrii au palpită, de loc, sentimentul iubirii... Te ocupă numai: revărsatul zorilor, sclipirea stelelor, freamătul pădurii, tremuratul apelor clare. Sunt frumoase toate acestea... 'Mi place și mie poezia naturii... Dar iubirea, iubirea — »setea de viață«, cum zice maestrul Vlăhuță — asta e poezia adevărată!... Poezia

tinereții! . . . Și dumneata ești tânără! . . . Dacă acum, când ești tânără, nu scoți, depe coardele lyrei, accente de iubire, când vrei să le scoți? Când vei ajunge bătrână și urâtă!

Fără să îndrăznească să-și ridice ochii depe hârtiile împrăștiate pe biurul criticului, tata încurcă, aproape pierdută:

— Așa am fost impresionată . . . Am scris ce-am simțit . . .

Ca autor de romane psihologice, criticul nu-și dădea seama de tulburarea fetei și se întinse a lene, cu mâinile după cap:

— Se vede bine că n'ai iubit încă! . . . Iubește întâi, domnișoară, ș'apoi apucă-te de făcut versuri! . . .

Apoi privind-o întă: »Și încă n'ai iubit? Așa frumoasă! . . . Se poate să nu ți simțit fiorii dragostei? . . . De ce nu iubești? Iubește! Iubește! . . . Pentru asta trăim! Mie 'mi plac poeziile de iubire! . . . Și, crede-mă, cetitorii revistei mele fug de poeziile unde e vorba de stele și de locuri cu fundurile adânci! . . . Le plac poeziile de iubire . . . De eterna iubire . . .

În chiar clipa ceia, intră sgomotos un tânăr cu părul negru, cu mustața subțire și bine îngrijită.

Profesorul nu-și întrerupsese deloc lecția:

— Iubește domnișoară! . . . Pentru Dumnezeu! Niciun păcat! . . . Poate n'ai pe cine iubi? . . . Uite, iubește-l pe dumnealui! — îl arată pe tânărul care abia intrase. — Iubește-l: E tânăr, e frumos și e poiet. E poiet care promite s'ajungă departe. . . .

Tânărul poiet, care mereu visa o iubire gratuită, se îndreptase din șale și își necăjia sfircul mustăților cu degetele 'i nervoase.

Rușinată, abia ținându-și lacrimile, fata lui Florian își luă caietul de versuri și-l piti în servietă.

— Cum, nu-mi lași poeziile! — se miră directorul. Lasă-le la mine . . . Să le mai retușez . . . Poate că scot ceva pentru publicat . . . 'Mi ești simpatică . . . și vreau să te salt în lumea literilor . . .

Sandina Florian se împotrivi, cu glas înecat:

— Nu! . . . Nu! . . . Nu țin să fie publicate . . . Am vrut să știu numai părerea dumneavoastră! . . .

Și după ce se închină cuviincios, eși așa de turburată
că nu știă pe ce lume calcă.

Tânărul poiet cu mâna la mustață, clipi șiret din ochiul
stâng și zâmbi prosteste:

— Se vede bine, maestre, că asta nu e una de ale
noastre!

Al. Cazaban.

CÂNTEC

Saleâmii își scutură florile . . .
Din cupa lor albă eu sorb înțemare
Și suflet din sufletul lor —
Dar e târz u,
Căci inima-mi pleacă la groapă
Și morfot din mine
Și cioclii la carul funebru
Îi cântă troparele . . .
Tăcerea coboară cu aripi de moarte . . .

Dorm visele prinse de negura sufletului
Și moare iubirea
Cu lacrimile ei roșii ca smeura . . .
Îmi pare viața o cupă cu vin
Din care închină pe rând trecătorii
La marginea unei prăpăstii . . .

Saleâmii își scutură florile galbene
Precum își scutură sufletul meu podoabele . . .
Amurgul coboară pe coamele munților
Și 'ncepe pădurile în hlamida nopții
Fardând infinitul cu roz și albăstru:
Nici un luceofăr —
Și zări'e ning tăcerea.

Iustin Ilieșiu.

XII. „GRĂDINARUL“

din Rabindranath Tagore

Dacă din dorința de a munci, vrei să împli ulciorul tău, vino — vino la lacul meu.

*Apa va cuprinde cu putere picioarele tale și-ți va susurâ taina ei.
Umbra ploii ce vine, se'ntinde peste dune, nori grei, întunecoși se odihnesc pe coroana albastră a arborilor, întocmai ca smocul de păr, pe sprâncenele tale.*

Cunosc prea bine mersul pașilor tăi.

Sunetul lor face să svâcnească neîncetat inima mea.

De trebui să împli ulciorul tău, vino — vino la lacul meu

Dacă trântită în voie — vrei să lași să lunece pe'ntinsul apei ulciorul tău — vino — vino la lacul meu.

Iarba câmpiei e înverzită și în depărtare florile sălbatice se ridică cu miile

Gândurile tale — vor părăsi adăpostul ochilor tăi — ca și pasărilor cuibul lor.

Vălul tău se va năruia la picioarele ființei tale.

De n'ai nimic de făcut — vino — vino la lacul meu.

Dacă cu ochii plini de somn — vrei să te cufunzi în apă limpede, vino — vino la lacul meu.

Lasă-ți pe mal mantia ta albastră, căci o apă mai albastră te va învălui,

Valurile s'or înmulți ca să-ți mângăie gâtul tău catifelat și să-ți șoptească mii de taine.

De vrei să te cufunzi în el, vino — vino la lacul meu.

Dacă nebună, alergi spre viața morții — vino — vino la lacul meu.

E rece și nemăsurat de adânc.

E negru ca un somn despuia de puterea viselor;

Acolo în prăpastie, nopțile și zilele nu-și au preț și cântecele toate sunt potolite.

De vrei să te cufunzi în moarte — vino — vino la lacul meu.

XX.

Zile dupe zile — El — vine . . . și se duce.

Du-te scumpe prietene și dă-i această floare — floarea părului meu.

De te-o întreabă cine i-o dă, te rog, nu-i spune, căci El vine . . . ca să se ducă.

La umbra unui copac — în pulberea drumului — vei găsi ființa lui.

Fă-i pernă — scumpe prietene — din petalele florilor și din frunzele lor.

Ochii-i sunt întunecoși de dor și privirea lui mă doare.

Nici cândva nu spune ce gândește — căci, El, vine — și . . . pleacă.

Traducere Sylvian Lorin.

INTÂIA DECEPȚIE.

„Intâia decepție de dragoste e legată de obicei de intâia noastră dragoste“, ne zise într' o seară Radu Spulber pe când fumul unei havane veritabile se înălța agale în aerul îmbâcsit de restaurant. „Știți cu toții că, afară de rare excepții, ori ce dragoste are un început frumos, și ori ce sfârșit al ei e urât. Saturația lui sau a ei, dă loc la scene cari nu au nimic frumos și rezultatul e că, plictisiți în cele din urmă amândoi, se despart. Rar o să întâlniți o femeie care, după ce ați iubit o și v'ați despărțit, să nu păstreze în suflet un fel de ură împotriva voastră, atunci chiar când ea a fost pricina rupturii.

În privința asta, bărbații sunt mai puțin vindicativi. Dacă au fost părăsiți de o femeie, suferă dar nu urăsc. Stă în firea bărbatului să cunoască ura mai puțin de cât femeia.

Dar fără să vreau, m'am pornit să vă fac o disertație asupra dragostei, în loc să vă povestesc, fiindcă ați deschis voi vorba, intâia mea decepție de dragoste.

Sfârșisem tocmai ultima clasă de liceu și aveam cu cei 18 ani ai mei, tot sufletul dornic de simțirea asta divină — cum o numesc poeții și căreia noi îi spuneam „Ma parte.“ În orașelul de provnicie de pe malul Oltului, unde îmi petrecusem copilăria și din care nu eșisem de cât de 2—3 până atunci, nu întâlnisem mica făptură ideală căreia „să i aduc intâiul meu prinos adus pe altarul sfânt al iubirei.“ Cel puțin așa spuneam în versurile mele. Pe vremea ceea făceam, trebuie să știți, versuri.

Așteptam deci cu nerăbdare toamna ca să mă duc la București la facultate și să găsesc în sfârșit idealul.

Intr'o zi, pe când mă întorceam dintr'o plimbare pe care o făcusem în împrejurimile orașului, cu sufletul stăpânit de farmecul veșnic al naturei, văd lipite afișe mari cari anunțau trecerea unei trupe de artiști din capitală cari făceau un turneu în provnicie și se oprise și în oropsitul nostru orașel. Am tresărit ca la vestea unei mari bucurii: teatru! Jocul închipuirii redând aevea dureri și bucurii, imaginate de creierul unui om, alții le trăiau pe scenă, ca și când ar fi fost durerea și bucuria propriei lor vieți. — Iluzia.

În cercul strâmt de burghezi simpli și pașnici în care trăisem până atunci, dramele sufletești — chiar dacă existau — nu le dădea nimeni în vileag. Suferința era tănuită ca și o crimă.

Trupa era alcătuită dintr'un ansamblu destul de bun. În cap un mare artist de dramă al nostru și o artistă cu faimă. Era și frumoasă. În teatrul în care juca, de mulți ani, făcea întotdeauna săli pline. Casa ei era ori când plină de flori. Cunoscuți și necunoscuți, tineri și bătrâni, își manifestau admirația față de artistă și femei, răsfațând-o ca pe un copil. Unii îi pusese ră la picioare averile lor pe care femeia le risipise cu o înconștiență de copil sau de nebun.

Toate astea le știam din slabele svonuri cari ajungeau până în pierdutul nostru orașel și pe cari le citisem pe ici colo. Și o înfrigurare pe care n'o înțelegeam, mă cuprinse deodată la citirea afișelor, un neastâmpăr de care nu-mi dădeam seama. O să spunei că era curiozitatea de a vedea un teatru bun, pentru mine care nu văzusem de cât schimonosiri de artă până atunci.

Totuși, nu, de asta eram sigur. Eu voiam să văd femeia, sufletul meu numai pe ea o cerea, mintea mea era dornică de frumusețea ei, căci știam că e frumoasă.

Și m'am dus la teatru. Am văzut-o. Mlădioasă, înaltă, cu ochi mari, întunecați și adânci, cu un păr negru și bogat, albă ca o arătare. Glasul ei vibra adânc în clipele de patimă, se insinua, se strecura în suflet, când de pe buze îi ieșeau cuvinte de iubire. Și sufeream cu ea, plângeam aproape când plângea ea, și mă bucuram de bucuria ei. Și în tot, din tot, nu vedeam decât pe femei. Ochii ei mari priveau mereu în vag și eu i-ași fi voit pierduți într'ai mei. Cuvintele ei de dragoste, pentru mine le-ași fi voit. Sărutările ei mi-se părea că mie mi se cuvin. Și o patimă nebună mă cuprinse pentru femeia aceea care nici nu știa că trăiesc și eu pe lume, că mi-e dragă și că o vreau. Da, o doream cu tot sângele meu bogat care clocotea nebun în vine, cu cei 18 ani ai mei cari nu știau încă ce e iubirea, aproape încă ce e femeia.

În noaptea aceea n'am dormit. Cu capul în mână, ceasuri întregi la masă, începeam și rupeam filele pe cari însă așterneam în versuri patima nouă care se născuse în mine.

Și o dorință imperioasă, un gând nebun mi se înrădăcină cu îndărătnicie în minte. Trebuia s'o văd. Cu ori ce preț. Cum, nu știam. Fel și chipuri de planuri mi se încrucișau în minte. Unele mai cu neputință de realizat de cât altele. Absurde, copilărești. Și totuși, trebuia. Nu puteam altfel.

Era în seara aceea un clar de lună dumnezeesc. Am scris câte-va versuri pe cari astăzi nu mi le mai aduc aminte. Le-am așternut frumos pe o hârtie curată și am pornit cu ele spre hotelul în care știam că stetea ea. În seara aceea nu juca.

La vârsta în care mă aflam, suntem sfioși la exces dar tocmai din pricina sficiunii aceleia excesive, avem uneori gesturi de o îndrăzneală uimitoare. Și am bătut la ușa ei. Un „intră” simplu, pe un glas, cu totul altul ca acela pe care îl auzisem pe scenă, răspunse bătăilor mele. Am intrat. În fața mea, o femeie aproape bătrână, cu ochii încercănați, cu fața obosită, cu părul în desordine, o femeie pe fața căreia fardul și sbuciumul vieții săpase urme destul de adânci, fumă plitisită-o țigare.

Era artista, femeia frumoasă de pe scenă, era idolul pe care închipuirea mea învăpăiată îl visa și-l dorea cu atâta patimă. Am rămas în ușă amețit ca de o lovitură de măciucă. Era cea mai amară decepție de dragoste pe care am simțit-o în viața mea — cea mai amară, pentru că era cea dintâi.

Am îngânat atunci ca în vis: „iertați, vă rog, am greșit ușa, și am ieșit împleticindu-mă ca un om beat.

Și asta a fost întâia mea decepție de dragoste.”

Lia Hârsu.

SONET

Ei

Eu nu știu cum s'a petrecut
Că dragostea a mers pe rând,
Din zi în zi, mereu crescând,
Din clipa când ne-am cunoscut.

Și poate că noi n'am fi vrând
Și-am încercat dela 'nceput
Să ne ferim... Dar s'a făcut
Cum nici nu ne trecea prin gând.

Azi ne iubim... E sfânt... e drept.
Nu poți să zăvorești în piept
Un uragan deslănțuit.

Zadarnic vrei să te opui;
In lume-i totul rânduie
Și trebuie să te supui...

M. G. Samarineanu.

IOAN CARAGEANI ȘI ROMÂNII DIN SULI.

El însuși de origine Român macedonean, Ioan Caraiani, așa cum se numea de acasă, a venit tânăr în Țară, cam pe vremea când primul purtător de cultură românească în Macedonia, fericitul călugăr Averchie, aducea la București pe cei dintâi copii macedo-români din Pind, ca să învețe carte românească.

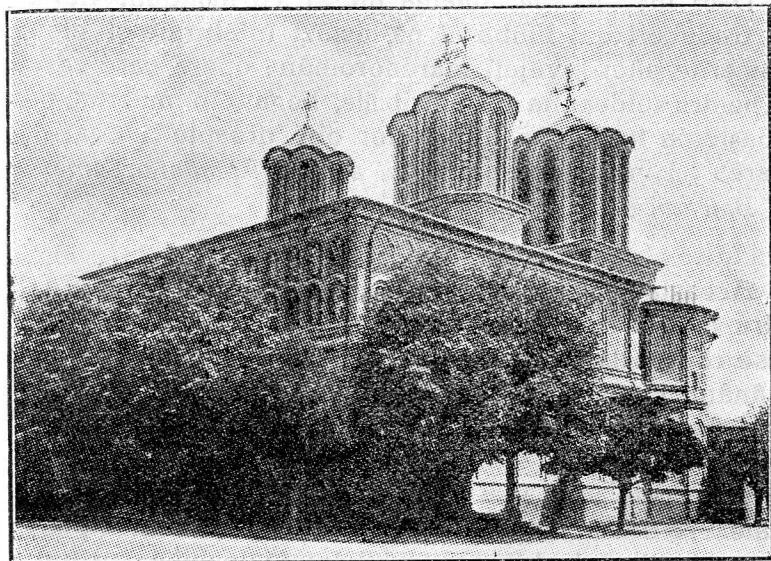
Pe vremea aceea, când România Mică fusese abia înjghebată, nu era așa de ușor să vină cineva în Țară din fundul Balcanului. Și cu atât mai greu era pentru tinerii cam înaintați în vârstă, cum era Ioan Carageani, cu gimnaziul grecesc isprăvit și cu studii superioare făcute, atât cât se puteau face pe atunci, în filologia clasică elenă.

Puțina cultură pe care o primeau tinerii Aromâni în școlile grecești de pe vremea aceea, se reducea numai la

cunoașterea temeinică a limbii elene, a istoriei naționale grecești și mai cu deosebire, a elenismului balcanic. După învățătura ce se dedea pe atunci în școlile grecești și mai continuă și astăzi în zona lor culturală, în care intră regiunile ocupate de Aromâni, se credea că toate neamurile din Peninsula Balcanică care cred în Hristos și se roagă, în biserică, în limba greacă, sânt nepoți ai vechilor Elini. Și dacă acești nepoți astăzi nu vorbesc acasă de cât unii românește, alții albanezește și alții bulgărește, pricina nu-i alta de cât că ei, cu timpul, și-au pierdut limba, învățând pe aceea a barbarilor năvălitori Romani, Albanezi sau Slavi. De aci vine că întreaga Peninsula Balcanică de pe vremea lui Ioan Carageani eră pentru Greci *Ελληνική Χερσόνησος*, adică „Peninsula Grecească“ (!), așa cum Grecii obicinuesc, de altfel, s'o numească și astăzi.

În cadrul acestor învățături, elevii aromâni, singurii care populau școlile grecești din Pind și Macedonia, niciodată, în școală, nu se puteau gândi dincolo de granițele Eladei Mari. În afară din școală și în viața de toate zilele așteptau alte învățături. Erau scrieri ca acelea ale lui Neofit Duca care treceau din mână în mână, mai ales la cărturarii aromâni. Ce conțineau aceste scrieri? Tot ce mintea grecească decăzută a produs mai înjositor, ca înjurături, la adresa Aromânilor și a neamului românesc. Dacă se găseă cinevă printre Aromâni care să îndrăznească a cere școală românească pentru Aromâni, cum făcuse *Michael G. Bojagi* în publicațiile lui despre limba românească, Neofit Duca răspundeă cam în felul următor: „Aromânii se laudă că vor să formeze o națiune aparte și nu vor să se unească prin limbă încetul cu Grecii, după cum s'au unit și prin religie... Ei se prostesc cu această limbă românească murdară și ticăloasă, dacă este iertat să se numească limbă, aceea care pretutindeni șchiopătează, având scârbă mare și fiind uricioasă... Și se mai consideră ei de aceeași origine cu Romanii, cu care n'au comun nici numele, nici o picătură de sânge în vinele lor. Să ne arate un regat al lor propriu, ori o provincie întreagă. Unde le este metropola lor, unde li-s archiereii, unde nobilimea, unde preoții; unde evanghelia, unde psaltirea, unde literile deosebite? Nicăieri.“

Și deși a fost crescut în mijlocul acestei atmosfere atât de neprielnice pentru încolțirea ideii românești în inimile Aromânilor, tânărul Caraiani într-o vârstă când oamenii învățați de seama lui și în vremea lui erau rari și în Κητέρα Ελλάς, cum spuneau pe atunci Aromânii Greciei de azi, ascultând numai de glasul inimii care, ca și lui Averchie, îi spunea; *tu hii Aromân* (tu ești Român) s'a decis să treacă granițele Eladei Mari, aceluι Ελληνική Χερσώνησος, spre a veni în Țara Românească.

Mitropolia din București.

Această hotărîre a lui patriotică a fost, de alt-fel, de la început, răsplătită bine. Cum a venit, locul de limba și literatură elenă de la Universitatea din Iași fiind vacant, el a fost numit titular, fără a-i se face vre-o favoare deosebită: mai ales că pe vremea aceea nici nu eră altul care să îi avut cunoștințele lui Ioan Carageani. Abia după un an de la aceasta, când „Societatea literară română“ din București, Academia Română de azi, potrivit prescrierilor regulamentului în vigoare din 1866, trebuia să aleagă doi membri din Macedonia, Ioan Carageani împreună cu un alt Român macedonean, marele binefacător Dimitrie Cazacovici, au fost desemnați ca să treacă în rândul nemuritorilor.

La universitate Ioan Carageani a învățat așa cum se învăța pe vremea lui, și cum, în parte, se mai continuă și astăzi, adică să fie dascăl mare, fără să producă și opere mari în știința lui. La Academie își dădea silința în special, să încurajeze tot ce se putea publica în domeniul dialectului aromânesc. Aci ca și în cercul Junimei el trecea mai mult ca mare povestilor de povestiri orientale și, mai ales, de anecdote hazlii, spuse cu un humor pentru care mulți l-ar fi invidiat.

Dacă însă în specialitatea lui, el s'a mulțumit numai cu mici traduceri din limba elenă, astăzi înlăturate și ele prin traduceri ale altor învățați macedoromâni, opera care va rămânea pentru totdeauna o contribuție, bogată în material, pentru cunoașterea trecutului Românilor din dreapta Dunării este lucrarea lui voluminoasă: *Studii asupra Românilor din Peninsula Balcanică*.

*

Această lucrare care a fost publicată în revista: „Arhiva pentru Istorie Arheologie și Filologie” a lui Gr. Tocilescu, fusese concepută în două volume. Al doilea volum n'a apărut, rămânând încă până astăzi în manuscris. Dar chiar primul volum despre care este vorba, după ce a fost imprimat în o mie de exemplare, toate exemplarele au fost răstinite de autor, din care unul sau două dacă au mai putut rătași pe la câte vre-o bibliotecă. Cu unul din aceste exemplare am făcut cunoștință la Lipsca, în biblioteca fostului Institut Român de sub direcția lui Weigand.

În „Studii” autorul se ocupă cu epoca din urmă din istoria Românilor Macedoniei și anume cu partea cea mai obscură a acestei epoci privitoare la originea *Sulioților*.

Sulioții erau locuitorii a unsprezece sate așezate pe muntele *Hamuri*, care se află la sud-vest de orașul Ianina din Epir, în fața insulei Corfu. Dintre aceste sate, patru erau așezate pe vârful muntelui și restul la poalele lui. Și de oarece acest munte are mai multe înălțimi cari se desprind una de alta, făcând impresia unor „sule”, după tradiția locală se crede că numele acelor locuitori vine dela aceste vârfuri de munte de origine aromână. De aci apoi se mai crede că și Sulioții nu erau de cât Aromâni. Unii autori

presupun că chiar muntele *Hamuri*, scris în grecește Χαμοῦρει nu reprezintă de cât cuvântul aromânesc „amură“.

Despre acești Sulioți ne vorbesc, nu numai autorii greci mai noi de care se servește și Ioan Carageani, dar mai ales și scriitorii străini, ca cunoscutul consul al lui Napoleon I. de pe lângă Ali-Pașa, Ponqueville și englezul Leake. Din toate informațiunile câte avem asupra Sulioților, deși chestiunea despre originea lor rămâne încă în domeniul controverselor, o singură constatare se desprinde, anume că Sulioții, în luptele lor pentru independanță, duse în contra lui Ali-Pașa s'au distins cu aceleași fapte de vitejie legendară, cu care mai târziu, eroii aromâni s'au recomandat posterității în luptele duse pentru neatărnarea Greciei actuale. Numai cu 5—6 mii luptători, cât puteau da acele 11 sate, ei, timp de zece ani, ajutați și de femeile lor, au nimicit rând pe rând armata de zeci de mii a lui Ali-Pașa, până când, în urmă de tot, și numai prin trădare, au fost nevoiți să se predee. Dar și în momentul predării femeile suliste au dat dovada celui mai înalt sacrificiu. După relatările lui Leake, 60 de mame sulioțe, ținându-și copiii în brațe, au preferit să se azvâle în prăpastie de pe vârfurile Suli, de cât să cadă pradă în mâinile tiranului păgân.

Ioan Carageani în ale sale „Studii“ discută tocmai originea acestui neam eroic, căutând să dovedească că ei erau Aromâni. Și de oare ce Sulioții veniseră pe la sfârșitul veacului al XVII din Albania de Sud ca să se așeze pe acel munte, autorul îi consideră ca făcând parte din tulpina *Farșeroților*, adică a acelor Aromâni nomazi, purtători vecinic de haine albe, care sânt așezați în Albania și pe care scriitorii greci îi numesc *Arvanitovlahi*. Spre a putea dovedi acest lucru, autorul se servește de unele afirmațiuni ale istoricografilor greci moderni, care de cele mai multe ori sânt contradictorii, și mai ales, de numele de familie ale Sulioților.

Această din urmă parte este cu totul originală și alcătuită este capitolul cel mai interesant din întreaga lucrare. Pentru a putea dovedi că o bună parte din numele gentilice ale Sulioților se regăsesc și astăzi la Aromâni, autorul se servește de un material foarte bogat și cu îngrijire strâns, din registrele celor mai multe comune din Pind și Macedonia. Face un studiu amănunțit asupra numelor derivate și reușește

să identifice multe din numirile obicininte la Aromâni cu acelea ale Sulioților. Se înțelege că în multe privințe autorul greșește. Pe Fărșeroți el îi numește Farsalioți pentru că vrea să le caute originea în orașul Fersala și nici-de-cum în comuna Frașeri din Albania. Dar toate aceste greșeli sânt inerente oricărei lucrări de acest soi. Lucrul principal este că el, folosindu-se de cunoștința limbii grecești pe de o parte, a extras toate numirile Sulioților din autorii greci și străini, cu toate comentariile de trebuință, iar pe de alta, a strâns toate numirile Aromânilor din registre vechi pe care noi astăzi nu le mai putem strânge.

Pentru această singură contribuție prețioasă, opera lui Ioan Carageani merită să fie cunoscută mai aproape. Într'însa vor găsi material din belșug atât istoricii cât mai ales filologii.

Th. Capidan.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VIZIUNE

— Kiss József —

*Nici somnul nu eboară din negrele țării ;
Cu pleoapele deschise
Visez atâtea visuri în nopțile târzii.*

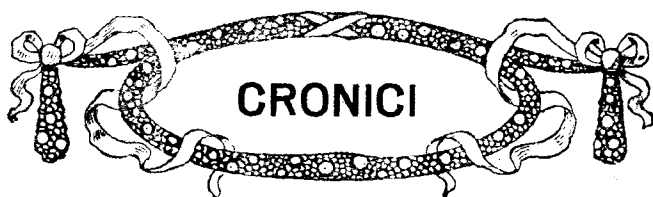
*Nici clopote nu sună. Dar nu știu, mi-se pare,
Că la urechi îmi cântă
O voce 'n care geme un sunet de fanfare.*

*Din când în când, aproape și iarăși mai departe,
Perc'ar veni cu pașii
Grăbiți, din altă lume și-ar merge 'n altă parte.*

*În lung convoi de doliu o văd, o simt cum vine
Și pare că-mi îngroapă tot sufletul din mine . . .*

Iustin Ilieșiu

Cronica Literară.

George Coșbuc ¹

Cu anumite dispozițiuni sufletești, în împrejurări anumite, departe, în mijlocul naturii, în contact cu misterele și cu freamătul pădurilor fermecate de ropotul cascadei, de cîrîpîtul de vrajă al păsărilor, de curățenia nobilă și frumoasă a sufletelor, în durere sau în fericire, cuprinși de groaza necunoscutului sau târați de cuvîntul vieții bărbătești, etern cu coarda inimii întinsă ca să vibreze de tot ce li înconjoară, să-i întristeze și să-i bucure, să-i odihnească, să-i îndurereze, să le distrugă avîntul sau să tresalte în ei iubirea de oameni, veselia de a trăi, de a cuceri de a învinge — așa se nesc, se formează, trăesc și se întregesc sufletele poezilor. Într'un castel sau într'o colibă ei trebuie să vadă lumina zilei cu un organism senzibil, visători și triști, rîzînd sau plîngînd, cu sufletul topit de marea căldură a simpatiei universale; capabili să îmbrățișeze toate durerile, toate avînturile, să pătrundă în adîncul minților și a sufletelor, să le înțeleagă, să le iubească, simțind și suferind pentru toți laolaltă, săltînd, entuziasmîndu-se și cîntînd cu întregul neam, cu întreaga omenire. Aceștia sunt artiștii dornici de tot ce există, sclavi ai visurilor mîndre și nobile, închipuind o realitate altfel de cum este, mai frumoasă, mai demnă de cunoscut și de trăit, îndrăgindu-se de toate ca să înțeleagă totul, și pătrunzînd în toate ca să iubească totul. Născuți cu menire de apostoli și de profeți, cu tendințe de desrobire, de libertate și de stăpînire, în ei se concentrează puterea de a vroi, de a crea, de a dărîma, de a urî, și de a cuprinde o întreagă societate; ei sunt rezultanta tuturor energiilor; sunt sinteza tuturor aspirațiilor, tuturor veleităților, ei completează totul revindicărilor sociale, întruchiează idealul fericirii casnice și universale, plăzmuiesc idilele iubirii curate și grozăvia tragediei

¹ George Coșbuc a murit în toiul tragediei poporului românesc, sub ocupație străină, zdrobit prin moartea fiului său Alexandru — în urma unui accident de automobil — și distrus, sub povara durerilor fără seamăn care a precedat unirea tuturor Românilor.

din sufletele mari în lupta cu societatea sau cu ei însuși, cu fatalitatea și cu mizeriile neputinței omenești.

Trec prin lume ca niște meteori stălucind; oamenii se uită la dâșii din urmă, îi urmăresc ca luceferi pe cer și uimiți de cântecele lor divine, de plâzmuirile lor supraomenești, încremenesc fermecați, cuprânși de entuziasm, cucerii de strigătul de bărbăție, durere sau bucurie.

I.

George Coșbuc se trage din Năsăud, din munții Ardealului. Băiat de popă, a adus în anii tinereții și adolescenței viața flăcăilor din orașul nașterii. A simțit adânc frumusețile naturei, a pătruns cu tot entuziasmul anilor tineri în vraja poveștilor populare; ca o albină neobosită a supt suculele poeziilor saltărețe și triste de la țară: aceste flori răsărite din geniul poporului nostru; s'a îndrăgostit de viața patriarhală, nobilă și frumoasă pe care a trăit-o odată ca s'o părăsească pentru totdeauna. De aci acel fier de tristețe imperceptibilă aproape, acea negură ușoară — ca ceața de vară de prin văile munților — ce-ți lasă în suflet cetind, mai toate poeziile sale. A trăit în prezentul dureros din amintirea duiosă a trecutului, mai nefericit, mai revoltat ca și Dante în versurile:

... Nessum' maggior dolore
Che ricordarsi del tempo felice
Della miseria ...

E jalea marinarului care este nevoit a nu mai colinda mările din cauza unei infirmități fizice; e duiosia păstorului, îndrăgostit de verdele pădurii și al câmpiilor, de vraja izvoarelor clocotinde și de tăcerea nopților liniștite, trăit sub farmecul argintiu al lunei, sentimente pe care nu le va revia, ținut pe o laviță veche, departe de ceea ce era rostul și plăcerea vieții sale. De aici o apropiere a lui Coșbuc de Virgiliu. Și poetul nostru a iubit atât de mult pe marele cântăreț roman! La tradus în întregime rând cu rând, cuvânt cu cuvânt. Numai oamenii îndrăgostiți de un ideal mare și nobil, care își întemeiază toate speranțele și versurile lor pe posesiunea unui lucru neprețuit — numai aceștia sunt capabili de o muncă așa de încordată și așa de fecundantă?

Cea mai mare parte dintre noi a petrecut o viață aproape monotonă. Puțini oameni mai pot număra câte-va aventuri cari au lăsat un regret străveziu pe care vremea îl va șterge cu desăvârșire; puțini au păținit de groaza ireparabilului în viață. Pentru acești din urmă domeniul fantaziei este avid, — cad învinși atât trupește cât și sufletește. Sunt oameni quasi — morți. Imaginea pe care dâșii au pierdut-o îi urmărește ca o fantomă, le amintește la fiecare ceas dezastrul îndurat, și clipă de clipă se farăcă din ei puterea rezistenței; bucăți mari de energie când în lupta aceasta cu spectrul ob-

sedant până când corpul slăbit, distrus, nesuținut, se stinge ca o candelă, prin propria lumină și suferință arzătoare.

Aceștia sunt dezamăgiții vieții. Doresc prea mult dar n'au puterea de a realiza puținul practicabil. Ei confundă viața cu visurile lor; pe când noi în realitate trebuie să jertfim trei sferturi din visurile tinereții ca să putem rezista în lupta pentru existență. Sunt ideologi fără voință, trăind din fantazmagorii, persecutați de stafia realității — și la cea mai mică piedică sau oboseală cad zdrobiți. N'au nici facultatea de adoptare a omului practic, nici spiritul de diversitate al artistului; pentru acest din urmă toată lumea este obiect de curiozitate și de studiu, prilej de durere sau de bucurie.

Transportat din mediul lui, Coșbuc a simțit că se rupe ceva din inima lui, viața dinainte intrase în domeniul trecutului, al perspectivei poetice; anii copilăriei și ai adolescenței s'au confundat cu basmele minunate ale vârstei fragede, basme auzite prin șezători; unele întâmplări ale copilăriei au luat proporțiuni epice: au mărit totul, au poetizat totul, l'au cântat. Artistul dorește cu atâta patimă ceea ce a pierdut, iubește cu atât foc ceea ce a fost, încât parcă depărtându-se de actualitate și de real — izvoare de îndoială și de desiluzii — re trăește încă odată, de zece ori mai puternic, de o mie de ori, ceea ce a trăit în vremea când nu era ceea ce este; căci de s'ar reîntoarce chiar de unde a pornit, nu va mai găsi nimic din ceea ce l'a vrăjit altădată, așa de mult spiritul de vanitate, de aventură, de cântare a necunoscutului se presupune în sufletul artistului . . .

Coșbuc părăsind satul, tovarășii lui din pruncie, fete și flăcăi-, desrădăcinat, aruncat în toiul frământărilor unui oraș mare, iubind viața de cărți, adăpându-se și îmbătându-se la citirea romanticilor germani, a clasicilor greco-romani; intuiția lui de poet, sensibilitatea lui de creator, au prins toate nuanțele acelei lumi de farmec, pe care a părăsit-o. Și în noapte de veghe, în iluzionări de o clipă, prin preocupări stăruitoare, siluetele estompate în umbră, s'au conturat, s'au desemnat, au primit culoarea nuanței, au devenit oameni dintr'o anumită lume, de la un anumit popor, și a cântat:

În vaduri ape repezi curg
Și vuet dau în vale,
Iar plopii 'n umedul amurg
Doinesc eterna jale.

Pe urmă a văzut:

Zările de farmec pline
Strălucesc în lumină
Sboară mierlele 'n tuși,
Iar din codri noaptea vine
Pe furie.

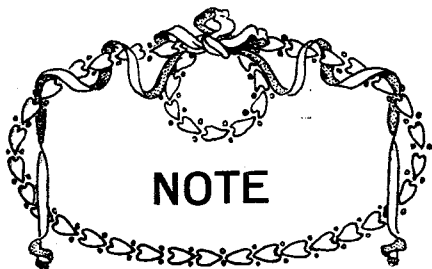
La acest tablou adaugă scena patriarhală a „carelor cu puteri de muncă, a flăcăilor cari hăulesc, a fetelor cu poala prinsă în brâu“ cari vin să umple cofele la fântână. Codrul este admirabil, clasic prin puritatea desenului și prin vigoarea coloritului.

Și-a închipuit scene întregi de dragoste, idile curate, săruturi dulci, smulse pe furiș, cari nu se măi uită; naivități de sentiment profunde cari nu mai vindecă; nu a redat bucați de viață trăită, tablouri din povești, epopei puternice, balade strălucitoare prin puterea concepției. Toate acestea au fost prinse, elaborate, timp de ani, în sufletul poetului, făcute și refăcute, cu iubirea patimășe a mamei văduve care-și creștea singurul ei copil.

Cu inima-i de foc, cu viguroasa-i ochire de vultur, dotat cu o rară și neobosită energie, poetul a cântat toate formele limbei, toate simbolurile graiului popular, a studiat limba cultă și cea țărănească cu o asiduitate admisibilă, ca să-i prindă muzicalități necunoscute până la dânsul, ca s'o toarne în ritmuri energice, săltărețe, s'o întindă în solide versuri epice, să-i redea bărbăția și avântul, să-i inoculeze virusul puterii, pe care poezia noastră le pierduse prin epigonii eminescianii burlești și bolnavi.

(Va urma.)

Ion Foti.

Relațiunile noastre.

O frumoasă mișcare s'a pornit, mișcare de cunoștință și prin urmare de apropiere și iubire, între occident și orient. O propagandă slabă în apus, exercitată de factori incompetenți, dar gras plătiți, nu ne-a adus alt serviciu de cât contribuția la scăderea valutei. Nu necunoștea Apusul, nici măcar atâta cât cunoștea Bulgaria. La aceasta

n'avem nevoie de dovezi, vom spune numai atâta că înainte de război se primeau scrisori din Franța la București, cu destinația: Boucaresst-Bulgarie.

Războiul a frământat lumea. Și ca și marea în furtună, când își zvârle valurile peste țărâm, până departe, prin locuri virane, în pustii, prin lanuri și parcuri, așa și acesta a luat fărâme de occident și le-a

avzării în spre orient. Misiunile, armatele de expediție și trupele de ajutor, au străbătut mări și țări și au venit și pe meleagurile noastre. Poate că au avut un gest de dezgust și groază acei, cari au fost desemnați ca să vie, dar ordinul trebuia executat. Știau din geografie, că există o Românie, dar mai știau din contrapropaganda inamicilor noștri, că suntem o țară de sălbatici, lipsită de cultură, lipsită de ori-ce manifestație artistică.

Că s'au convins de contrariu nici vorbă. Dar trebuia așteptat războiul pentru aceasta?..

Acum o pleiadă de savanți, scriitori, gazetari, profesori universitari și studenți, Englezi, Francezi, Italiani vin ca să ne viziteze, să ne comunice noile cercetări, să ne pue în curent cu ceea ce se petrece în apus și mai ales să ne cunoască așa cum suntem. Profesori de ai noștri au fost chemați acolo ca să le expue ceea ce se petrece la noi în domeniul istoriei și științei; studenți ca să le viziteze țara și bogăția artistică și alții ca să-și adape sufletele la cultura lor.

Între Franța și România legătura era mai de mult. Acum s'a început și legătura cu Italia și Anglia. După studenții francezi cari au venit să ne viziteze și cărora sufletul românesc a știut să le dea tot ce are mai frătesc în manifestările sale, au venit cei italieni, aducând, pentru Cluj azi, cași pentru București altă dată, acel simbol sfânt al originii noastre: Lupoica. Sărbătoriți așa cum trebuia studenții și cei francezi și cei italieni — se vor întoarce în patriile lor, cu ceva din sufletul care palpită pe aceste meleaguri, unde și ei și-au lăsat crâmpene din sufletul lor.

Târgul de mostre din București.

Parcul Carol iar s'a îmbrăcat în haine de sărbătoare. Industria română uitată de toți, fără ca să-i se dea vr'o atenție — și nepăsarea aceasta a știut să se răzbune amar căci din leul unității noastre monetare a făcut o biată jăvră costelivă, fără nici o trecere în lume și batjocorită de toți — zic industria română i-a cerut adăpost. Și parcul bonelor și al haihuilor fără căpătău, azi e cercetat de tot ce este românesc și străin în trecere pe la noi. De dimineața până seara târziu, trăsurile, automobilele, tramvacele și sardatele cară mulțimea curioasă și surprinsă tot odată, în spre expoziția târg. Asistând la această afluență de vizitatori, am avut aceeași impresie pe care am avut-o la Iași, când, războiul, mizeria, și boalele, decimând armata noastră, se credea că nu mai avem nici un soldat. Elanul populației a fost dus la extaz, când s'au văzut prima dată, trei batalioane, bine echipate, cu gorniștii în frunte, parcurgând străzile Iașului, și florile plouau de pe balcoane. „Avem armată!...” acesta era strigătul de bucurie și de surprindere.

Avem industrie!... iată strigătul pe care l'auzeai, din mii de guri, eșind din Expoziție!

Avem, da; dar n'am știut saun'am vrut s'o valorizăm. În loc să căutăm s'o încurajăm, s'o ajutăm, să-i dăm de lucru, noi ne-am întors fata de la ea și ne-am ațintit privirile de parte, peste hotare. Îmbogățeam pe străini, pe când noi ne luam ultima fărâma de la gură. Impozite peste impozite, au trebuit să se pue — impozite chiar și pe mâncare — pentru ca să ne putem plăti datoriile contractate prin străinătate pentru furnituri cari, sau ajungeau putrede, sau imediat ce ajungeau, pentru a acoperi unele dedesupturi, le mistuia focul.

Acum străbătând expoziția târg, cu toții ne-am convins că în această blagoslovită de Dumnezeu țară, dacă n'ar fi caterisită de conducători, am avea tot ce ne trebuie, de la uzinele de locomotive, vagoane, mașini, postav, țesături și până la ultimul obiect

necesar, ni le putem procura de la noi.

Foarte puține ar fi obiectele pe cari ar trebui să le importăm și acestea sunt de așa natură, încât lipsa lor, dacă ne-am dispensa pentru moment, nu ne-ar stingheri de loc.

Suntem mulțumitori organizatorilor acestui Târg de mostre și în special d-lui Ing. Manolescu, căci, cași atunci, la Iași, când am văzut primii soldați, înviați ca din cenușe, soldați cari mai târziu s'au năpustit asupra inamicului care ne-a cotoplit țara și a ajuns până la Budapesta, azi, căpătăm aceeași încredere; că industria noastră va ști să învingă obstacolele cari i se pun, și-și va lua avântul pentru binele țării.

CARTI

Nichifor Crainic, Priveliști fugare, editura Pavel Suru, București. Autorul acestui volumaș de 76 de pagini e unul din poeții noștri buni de astăzi. Volumul de poezii „Darurile pământului” apărut anul acesta a fost primit de întreaga presă cu cuvinte de elogii. În noua sa lucrare, Nichifor Crainic, strânge un mănunchiu de observații cu ocazia călătoriilor făcute prin țară. Prima bucată, intitulată „Nu ne cunoaștem încă” fi e sugerată de memorabila prelegere de deschidere, la Universitatea din Cluj a d-lui V. Pârvan. În a doua bucată „Un drum de triumf” autorul prinde momente din călătoria Suveranilor în Ardeal. Nichifor Crainic facea parte din grupul de ziaristi aori însoțeau pe Suverani în călătoria prin aceste ținuturi desrobite. Cu spiritul său de observație și cu talent, el a știut să ne dea pagini de toată frumusețea. Ca nimeni altul — și încercări asemănătoare au făcut mai toți publiciștii cari erau în acest grup — zic, ca nimeni altul a știut să prindă entuziasmul și toată căldura, sufletelor mulțumii, care venea să se închine Craiului său adevărat: Și iată cum explică

el acest entuziasm, această căldură: „Cuceritorii regelui nostru și cucerii lui sunt deopotrivă de birători, deopotrivă de părtași la gloria sârbătorească de acum și călătoria lui e o superbă revedere fraternă, e un descălecat voevodal pe plaiurile Ardealului nostru.”

Vorbind de tineretul și de mulțimea din gara Brașov, spune: „Ei sunt generații, părinți și feciori, agitatarii de ieri, autorități de astăzi; în pâinea și sarea pe care vor da-o Suveranilor, ei le întind o veche conștiință, și o inimă care, aici la poalele munților, a bătut vreme lungă de dorul regalității naționale.”

Dar ca să vedem, cât de puțin din frumusețea paginilor, ar trebui să reproducem toate adnotările făcute la citire, cea ce ar însemna să reproducem aproape jumătate din volum. Totuși însă nu mă pot abține să nu mai fac un citat: „Fie care centru de popas al acestei cătătorii, era ca o congestie etnică. Popor din două trei ținuturi se strângea ca împins de puteri magnetice, se îngrămădea, se înghesuia cât abia mai putea răbdă spațiul unui oraș.”

A treia bucată o formează „Vederi basarabene” cu impresii din „Bender”, „Pe Nistru” și „Soroca” iar a patra e „În Câmpulung”. Prețutindeni găsim aceleași pagini încărcate de analize psihologice, de observații fine și de imagini proetice.

Un nărav dintr'o aventură, nuvele de Guy de Maupassant, — traducere de C. Nedelcu-Zloțeti.

Din opera marelui scriitor francez, nu tocmai mult s'a tradus în românește, afară de câteva romane și nuvele. Maupassant a scris mult și am fi avut astăzi o îndoită operă a lui, dacă din îndemnul unui prieten

al său, critic francez cu autoritate, nu și-ar fi ars jumătate din scrierile sale din tinerețe cu gândul că mai târziu va scrie și mai bine. Dar Maupassant a rămas același; și mai târziu scria tot așa de bine, — ca și la început, așa că a trebuit să regrete mult și el și alții pe urma hârtiilor arse.

Scriind mult și publicând mult, numele său depăși la iuțeală hotarele și ediții după ediții se epuizează cu prețuri din cele mai mari. Scri-sul său se citește ușor. E o limpe-zeală în cugetarea și expunerea sa încât oricine îl citește, l-ar citi și mai mult. Subiectele și le-a ales din viața burgheză pe care le tratează de multe ori cu dispreț, punându-le în situații ridicule.

Cum am spus mai sus, la noi, — comparativ — nu s'a tradus mult din opera lui Maupassant și de aceea traducerea d-lui Nedel-scu-Zlotești, aduce o sânguincioasă contribuție la cunoașterea mai bine a unuia dintre marile figuri ale lite-raturii franceze. Pe lângă defectele tehnice ale editorului însă, cari îngreunează lectura, observ o oare-care deplasare în succedarea nuvelelor din cuprins, așa că în locul nuvelei ce dă titlul întregului volum ar fi putut sta o alta. De-altfel tra-ducerea e făcută cu multă îngrijire, într-o limbă românească limpede.

Dar ceea ce face mai interesant volumul este studiul critic al tra-ducătorului, care, deși scurt, reu-șește a prinde în linii generale ca-racteristica operii și atitudinea vieții lui Maupassant, care moare de alie-nație mintală.

Saint-Beuve de G. Michaut. Lucrarea D-lui Michaut este una din cele mai bune mo-nografii ce s'a scris despre

marele critic. Era greu ca în un singur volum, nu prea vo-luminos, să se arăte viața așa de agitată a lui S. Beuve, cum a evoluat gândirea sa, și să se caracterizeze variata sa operă, de poet, romancier și mai ales de critic, această greutate a fost învinsă și în volumul de față avem de si-gur portretul cel mai fidel și cel mai nuanțat al lui S. Beuve. Autorul a isbutit în mod fer-icit să amestece istoria mo-rală a omului cu istoria lite-rară a operilor sale.

Frédérich Nietzsche de C. Adler. Aceste două volume ale d-lui Adler asupra lui Nietzsche ne duc până la amicitia lui Nietzsche cu Wagner. În pri-mul volum se vorbește des-pre influențele ce s'au exer-citat asupra filosofului ger-man, se vede ce parte a luat Pascal, La Rochefoucauld, Stendhal la formarea sa in-telectuală. Al doilea volum conține un tablou bine studiat al germaniei intelectuale de pe timpul acela.

Trois études de littérature Anglaise par A. Chevrillon. Rudyard Kipling, Jon Galswor-thy și Shakespeare sunt studi-ați. Acești trei autori sunt în cel mai mare grad reprezentanții ambițiunilor, mândreței poe-siei și idealismului Marei-Bri-tanii. Opera poetică a lui Kipling este analizată, operă care să întinde aproape pe un sfert de secol și se leagă chiar cu viața Angliei de atun-ci. Vorbind de Shakespeare el arată caracterul durabil al

sufletului englez care este încarnat în teatrul său.

L'ouvrier anglais d'aujourd'hui de J. Bardoux. Politica Angliei mai mult ca celorlalte state este condiționată de viața sa economică. Modul de organizare, cerințele, revendicările și mai ales puterea trad-unioniștilor englezi sunt studiate în lucrarea de față de Dl Bardoux. Multe din problemele puse de ultimele greve din Anglia sunt analizate aci și politica Engleză, așa de confusă pentru cei de pe continent, este bine înțeleasă când se vede cum este în strânsă legătură cu nevoile sale economice.

Deux années de commandement, de generalul Du Bois. Precis cu un mare număr de documente, fostul comandant al armatei 6-ea ne descrie luptele la care a luat parte; zilele din Ardeni, de pe Meusa, de la Rethel de la Saint-Gond, Ipres ne sunt înfățișate și comentate. Această lucrare ne prezintă versiunea franceză față de cea engleză prezentată de lucrările generalilor French și Haig și de cea germană față de lucrările lui Bülov, Hausen, Ludendorf, Falkenhayn.

Journal intime de la Princesse Blücher. Fata unui lord englez, prințesa Blücher a trăit tot timpul războiului la Berlin, unde soțul ei avea o funcțiune înaltă la ministerul de externe. Venind zilnic aproape în contact cu acei care conduceau politica germaniei jurnalul prințesei

de Blücher este un document de o mare valoare asupra modului cum priveau cei de la Berlin războiul.

Le tragique destin de Nicolas II et de sa famille de P. Gilhard. Autorul acestei cărți, a fost vreme îndelungată preceptorul prințului meștenitor Alexis. A împărtășit soarta familiei imperiale rusești când Nicolae al doilea era mare autocrat a fost însăși împreună când declinul începu. Vedem pe Nicolai al II-lea și ai săi la Tsarkoe-Selo, la Tobolsk și în fine ajungem la finele calvarului la Ekaterinburg. Asistăm zi cu zi, aproape oră cu oră, la toate peripețiile acestei grozave drame.

Une fille de Napoleon, Mémoires d'Emilie de Pellapra publicată de prințesa Bibescu. Aceste amintiri, pe care prințesa Bibescu le are de la bunica soțului ei, conțin o mulțime de fapte interesante relativ la Napoleon și la societatea din timpul său. Este vorba de viața Emiliei de Pellapra, contesă de Brignole, prințesă de Chimay, fată illegitimă a lui Napoleon. Vedem cum lumea o măgulea cât timp Napoleon era puternic și ce a suferit după unamie optsutecincisprezece.

Heures d'Italie de G. Fame este o carte care va fi gustată cu mare interes de toți aceia care iubesc Italia și Arta Italiană. Împărțită pe regiuni, avem frumoase studii și descrieri critice asupra peisagiilor și artei italiene. Vedem ce legătură este, ce influență are

asupra geniului unui artist, peisagiul, aerul ambiant, localitatea.

Un drame dans le monde de P. Bourget. Crima este parcă mai mare, mai grozavă, când este comisă de o persoană inteligentă, dintr' un mijloc social ales, într' un moment de rătăcire, de pierzare. Așa este cazul contesei Odette de Malhyver, care aparține clasei nobile, clasă pentru care d. P. Bourget are o predilecțiune. Ideea familiei, reîntoarcerea la religie, aduce la urmă remușcarea și părerea de rău, și ertarea din partea soțului. Scenele unde asistăm la dramele conștiinței, lupta care o duce contesa până ce se hotărăște a vărsa otravă în loc de doctoria prescrisă mătușei sale, sunt bine studiate și ne arată ce poate aduce un moment de rătăcire.

REVISTE

Zburătorul Literar No. 2 revistă săptămânală. Sburătorul a reapărut sub direcția d-lui Eugen Lovinescu, cu același format și cu aceiași colaboratori, numai volumul și l-a sporit ca să-și justifice și adausul de „literar” la titlu. În numărul acesta găsim proza dnei Hortensia Papadat-Bengescu intitulată „Salutul”, ca articol de fond. Aceeași ca întotdeauna: încărcată, plină de imagini și analiză, așa cum o cunoaștem de mult. Marcel Romanescu publică o poezie (!) plină de . . . proză și banalități, Maiorul Gh. Brăescu, Căinii de război, proză cazoană, Al. T. Stamatiad o poezie, B. Fundoianu: Epilogul matchului Carpentier-

Dempsey și A. Dominic o poezie frumoasă.

Cronicile sunt susținute: cea literară de Mihail Iorgulescu, cu spiritul său de analiză și cu puterea sa de disecție admirabilă, cea dramatică de Eugen Lovinescu și F. Aderca. Partea cea mai interesantă a acestui număr sunt însemnările literare.

Brazde adânci, anul I, no. 4. Cu acest număr, revista „Brazde adânci” din București, pare a fi îmbrăcat o altă haină, nu știu cum, dar deosebită de cea din numerile anterioare. Pe lângă suflul mai animat acum, observăm că de pe frontispiciul revistei au dispărut cei doi redactori și a apărut un comitet, așa că revista va apare de-acum sub conducerea unui comitet, înmulțindu-și paginile dela 8 la 16. Sumarul e bogat, mai cu seamă în versuri. Remarcăm nuvela „Dulea” de A. Măndru. La urmă găsim nota următoare: „bucățile cuprinse în acest număr sunt rânduite după necesitățile tiparului”. Cu toate acestea bucăți de o egală mărime sunt unele la început și altele la sfârșit. (!?)

Revista Moldovei. În Botoșani apare revista de mai sus, în cuprinsul căreia găsim un interesant articol despre mănăstirea Verona, după ce în numerile anterioare am văzut bisericile din jud. Botoșani, istoricul și exteriorul lor.

Ar fi bine ca să se dea o mai mare însemnatate studiilor de acest fel. Ori cât s'ar fi ocupat istoricii până acum în această direcție, totuși în aceste biserici și mănăstiri zace a întreagă comoară de însemnatate istorică pentru noi.

Les Annales, numărul din 18 Septembrie a. c. se ocupă cu arti-

colul „Molière și Academia” în care se atacă tardiva recunoștință către autorul „Avarului”, gânditorul profund, care din învâlmășeala soceității a scos atâtea tipuri, reliefându-le pe scenă într-o acțiune de o incontestabilă valoare. Totuși contimporanii săi i-au contestat această valoare, recunoscând numai că „a cunoscut caracterul comic și l-a executat în mod natural, dar invențiunea celor mai multe lucrări este imitată”, după cum spunea adinioară Chapelain.

Acum, Academia franceză, cu ocazia tricentenarului nașterii poetului pune ca subiect de concurs „Râsul lui Molière”. Poate că tocmai acum ilustra instituție ar avea de gând să acopere vechea greșală și să aducă autorului „Mizantropului” omagiul său târziu, însoțit de regrete, — spune autorul articolului. Mărează temă de desfășurat... Manuscrisele se află la portarul academiei. Marele om va fi elocent laudat. Cultul ce i se dă n'are decât un singur tel: M. Pierre Louys, ale cărui blesteme rămân fără ecou. Poate că inițiativa academică are scopul secret de a-i răspunde și a răzbuna emiatic nemuritoarea Umbră ul-tragiată.

Scriitorul în care noi vedem un profund gânditor, un pictor uman al vieții, un precursor, un geniu de o luciditate suverană, a inspirat contimporanilor săi o considerațiune mediocră. Pentru ei nu eră decât un antreprenor de spectacole, jucându-și însuși piesele, lucrând la comandă, recunoscându-i ceva talent și abilitate. Ei mergeau la teatrul său pentru a se amuza, dar îi contestau valoarea serioasă, opunând frivolitatea lor gravității nobile și decente a tragediilor.

Dar mai târziu, — continuă auto-

rul articolului, — se accentuiază reacțiunea fericită și inevitabilă; apoteaza începe. Mai întâiu publicul vrea să citească pe autorul așa de aspru discutat și citindu-l, îl recitește. Nenumărate edițiuni se sfârșesc; Molière devine favoritul mulțimii, care îl aplaudă pe scenă.

În acest număr mai găsim poezia „Luna râde” de poeta Elena Văcărescu, care ne face cinste în literatura franceză.

„Napkelet”, anul II, No. 18, Sept. 15, Cluj. — E o revistă maghiară cu redacții în toate statele succesoare și publică bucăți literare, științifice, informative. În numărul acesta găsim la loc de frunte un protest al minorităților din Ungaria, prezentat parlamentului din 1861 de deputații minoritari Vlad și Popovici, ca supliment la raportul comisiunii, în care figurau, judecând după calitate și nume, și 6 români: Ion Faur, din Oravița, Ion Pop, Beiuș, Iosif Pap (Remetea, Bihor), Al. Vlad (?) și Popovici (?) (Buteni).

Proiectul prevedea egalitate pentru toate naționalitățile din fosta Ungarie, drept de a-și alege după plac și după caracterul național al localității sau regiunii, limba oficială, care să fie reprezentată de autorități și judecătoria, egalitatea școlilor confesionale cu acele ale statului, autogovernarea confesiunilor, școlilor confesionale și naționale, și abrogarea tuturor legilor contrarii principiilor acelorora. Dar proiectul a rămas proiect. Comentatorul lui din „Napkelet” crede că vinovat pentru eșuarea lui este numai monarhul, care guverna pe atunci absolutistic. Dar de ce nu s'a revenit atunci mai târziu, când Ungaria devenise țară constituțională? Câțiva bărbați, aceia cari începuseră să lupte, cel

puțin de ochii lumii, pentru biruința principiilor democratice, umanitare, în legătură cu chestiunea naționalităților, au fost calificați trădători și aproape toți se găsesc acum în surghiun, deși Ungaria are și astăzi minorități și glasul vremii e mai imperios decât altădată.

Revista clujană încheie comentarea proiectului cu un advertisement la adresa Românei. Nouă ni-se pare că advertisementul acesta ar trebui să-l adreseze patriei lor mame, și nu țării noastre, unde, după părerea multora mai intransigenți dintre conaționalii revistei, sunt tratați mai omenește decât oriunde.

Restul revistei, bucăți literare, în proză și versuri, unele foarte frumoase. Relevăm cele trei traduceri ale dlui Carol Révai, din poezii nostri Eminescu, Goga și E. Isac. D. Carol Révai a tradus pe vremuri un volum întreg de poezii de George Coșbuc, pe cât se putea de bine (în trecut fie zis, în unele părți cu greșeli ca aceasta : și a năvalit asupra bisericeii ! In loc de : și-și duse pumnii

strânși spre tample (Coșbuc, Trei Doamne, și toți trei), greșeli inevitabile când nu poți face deosebirea între templu și tample), și ne bucură, că și-a reluat activitatea de traducător, necesară în deosebi azi, când față de literatura maghiară, scriitorii români manifestă un atât de mare interes.

Mai găsim un foarte bogat material critic, informativ, de deosebită importanță. Relevăm cronică asupra piesei: *Mistița Bull*, a lui Marakowsky, futurist-bolșevic rus.

„*Pásztoriűz*”, an. 7. no. 29, 15 sept. Cluj. — Publică un articol despre „Unificare”, al dlui Artur Balogh, criticând sistemul adoptat de guvernatorii noștri în unificarea Ardealului cu vechiul regat. Nuvele și poezii de Áprily L., Gyallay D., Nikodemusz, Imecs B., Merész K., Makkai, Olosz, Reményik, Kakoly, ș. a. De relevat în deosebi poezia acestuia „Până cade o frunză” și acele ale dlui Imecs. Restul, cronică literară, politică, însemnări de interes în deosebi pentru unguri.

MEMENTO

Revista „Cele Trei Crișuri” își începe ciclul șezătorilor artistico-literare din anul acesta, Joi în 13 Octombrie.

Adunarea generală a Marelui Reuniuni „Cele Trei Crișuri” va avea loc în decursul lunii Octombrie.

În grădina Luxemburg se va ridica o statuie lui Flaubert cu ocazia centenarului care se apropie.

Statuia va fi lângă statuile lui Leconte de Lisle, Stendhal și George Sand.

Tricentenarul lui Molière se va serba în curând. La serbare, celebrați mondiali ca, Kipling, Maeterlinck, Ferrero, d'Annunzio etc. vor ține conferințe despre Molière, iar la teatrul Comedie Française se vor reprezenta 23 din comedii ale lui.

La 1 Noembrie va apare, în București revista *Flacăra*, sub conducerea d-lui Constantin Banu. Această revistă care a însemnat mult în mișcarea literară din 'naintea războiului, reușise să strângă în

jurul ei un frumos mănunchiu de scriitori, și a lansat mulți tineri de talent.

Anul acesta vom avea teatru românesc în Oradea-Mare. Trupa Teatrului Național din Cluj va veni în fie care Miercuri să joace la Teatrul „Regina Marie“ din localitate.

Până se va forma un public care să cerceteze teatrul românesc, vom avea o reprezentație pe săptămână. La anu sperăm să avem o trupă românească permanentă.

Universitatea din Seghedin, care nu este altceva decât transpunerea universității maghiare din Cluj la Seghedin, se va deschide la 9 Octombrie. Universitatea are 4 facultăți: filosofie, litere, drept, medicină și științe și este înzestrată după toate cerințele moderne. Rec-

torul ei este Apáthy István, fostul rector al Universității ungare din Cluj.

Domnul Baricelli a depus la Academia italiană un raport asupra unei noi descoperiri științifice, relativ la gravitatea universală. Această descoperire va modifica teoriile lui Newton și Laplace și va demonstra natura electrică a gravității universale.

Prin amestecul a diferite substanțe în nutriția viermilor de mătase, un savant american a obținut viermi de o mărime neobicinuită cari pot produce 1800 m. mătasă și de diferite culori: roșu, negru, portocaliu, verde, etc.

A apărut dicționarul de citate și locuțiuni străine, ediția a 4-a, de B. Marian, preț 15 lei.

BANCA FORESTIERA

Societate Anonimă Românească pe Acțiuni

Capital Statutar 30,000.000 Lei

Prima Emisiune 10,000.000 Lei

Rezerve . . . 386.160 Lei

Sediul în București, Calea Victoriei No. 78

**Face orice fel de operațiuni de: Bancă,
Industrie și Comerț. : Făcând și le-
gături cu Băncile din Transilvania**

„Cele Trei Crizuri“.

Marele tenor Caruso care a murit luna trecută